

**Karjääri kujundamise
pädevuste arengu toetamine
2016**

Valida oma töö- ja huvialase eneseteostuse võimalusi on demokraatlikus ühiskonnas iga inimese vaba õigus ja võimalus. See tähendab, et iga inimene ise ka **vastutab oma karjäärivalikute ja -arengu** ning neist saadud rahulolu eest. Selleks, et oma elu ja karjääri teadlikult juhtida, on oluline omandada teatud teadmised, oskused ja hoiakud ehk pädevused.

Karjääri kujundamise pädevused on **üldpädevused**, mida iga inimene ja õppija kasutab karjääri kujundamisel (*Life Design*) kogu oma elu jooksul. Need pädevused aitavad koguda, analüüsida, sünteesida ja organiseerida enesekohast ning haridus- ja kutsealast infot, teha valikuid, otsustada ja korraldada üleminekuid ja oma karjääri teadlikult kavandada.

Karjääri kujundamise pädevuste sihipärane arendamine loob isikule eeldused valmisolekuks **juhtida oma elu**, tehes **eneseteadlikke ja vastutustundlikke valikuid**.

Käesolev dokument avab õppija **karjääri kujundamise pädevuste** tähenduse ja nende struktureeritud mudeli.

Karjääri kujundamise pädevuste MUDELI RAAMISTIK

Raamistik kirjeldab keskkonda, milles ühiskonna liige/isik oma karjääri kujundamise pädevusi omandab ning neid tõhusalt ja tulemuslikult arendada saab.

Raamistiku karjääri kujundamise pädevuste omandamiseks ja arendamiseks moodustavad poliitilised otsused ja neile tuginevalt üles ehitatud struktuurid ning organisatsioonid, kes kokkulepitud reeglitele/standarditele jm vastavalt pakuvad teenuseid, mis toetavad karjääri kujundamise pädevuste arendamist.

Karjääri kujundamise pädevuste MUDEL

Karjääri kujundamise pädevuste mudel tugineb konstruktivistlikule karjäärinõustamise paradigmat ja Eesti riiklikele õppekavadele ning toetab konstruktivistliku, uuenenud õpikäsituse rakendamist haridusasutustes.

Mudel pakub välja struktureeritud kogumi **pädevusvaldkondadest, pädevustest, hoiakutest ja väärtustest ning õpitulemustest**, mis võimaldab nii isikul endal, karjäärspetsialistidel kui erinevatel seotud osapooltel karjääri kujundamiseks vajalike pädevuste arengut jälgida ja seeläbi nende arendamisega teadlikult ja sihipäraselt tegeleda.

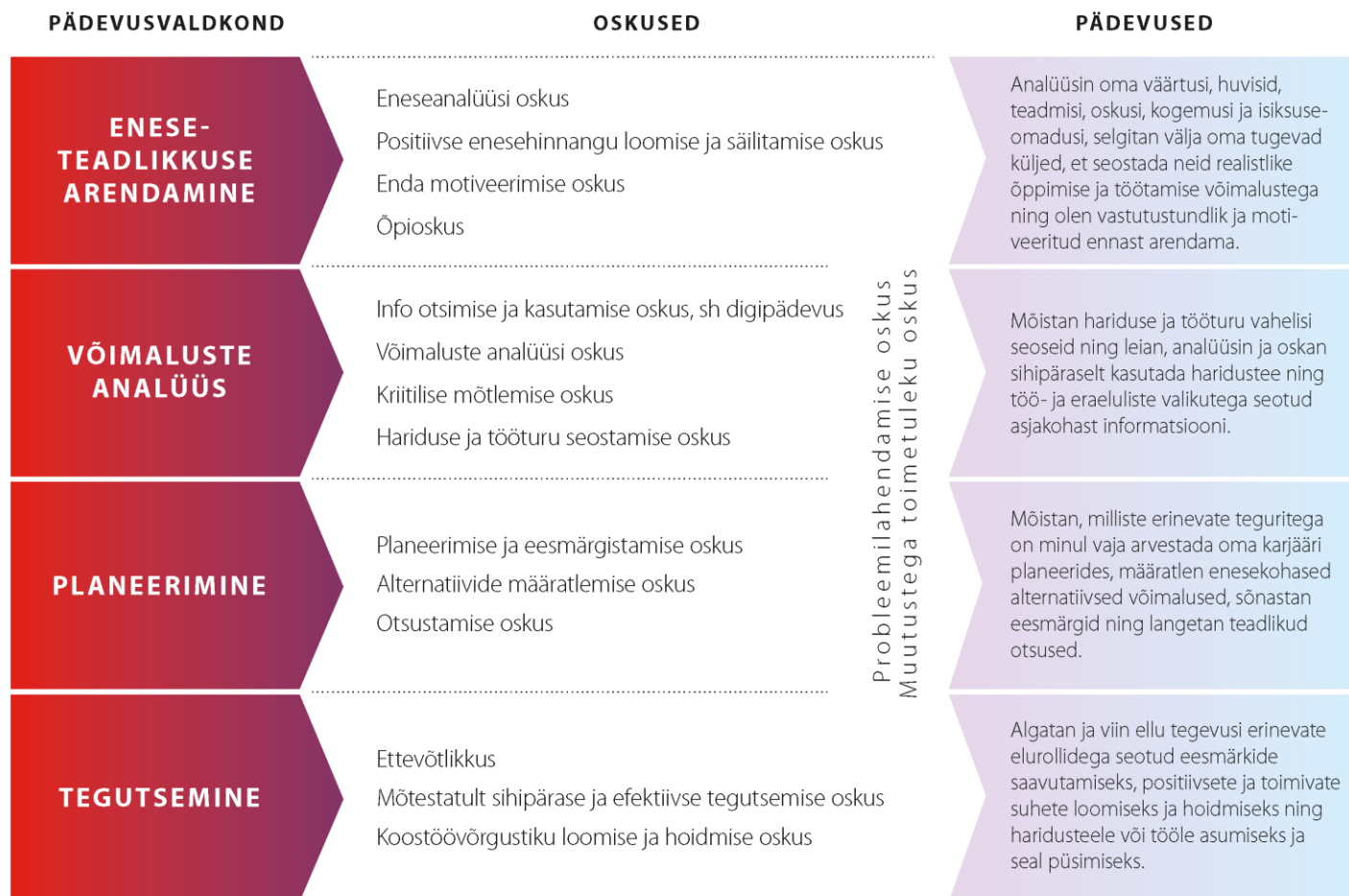
Mudel kirjeldab karjääri kujundamise pädevusi **neljas tegevuspädevuse valdkonnas**:

- eneseteadlikkuse arendamine;
- võimaluste analüüs;
- planeerimine;
- tegutsemine.

Mudelit kirjeldav dokument koosneb järgmistest osadest:

- [karjääri kujundamise pädevused](#);
- [karjääri kujundamise pädevuste kirjeldus](#);
- karjääri kujundamise pädevuste arendamine õppeprotsessis: õpitulemused ([tabel](#)).
Õpitulemuste tabelisse on koondatud karjääriõppe õpitulemused I, II, III ning IV kooliastmes (nii gümnaasiumis kui kutseõppes). Õpilase/kliendi arengut toetavaid tugiprotsesse kavandades on oluline eristada ja läbi mõelda nii karjääri kujundamise pädevuste omandamist võimaldavad tegevused kui ka paralleelselt nende oskuste arengu asjakohane jälgimine/mõõtmine/hindamine.

1. Karjääri kujundamise pädevused

Karjääri kujundamise pädevuste mudeli on välja töötanud SA Innove Rajaleidja karjääriteenuste keskus 2016.a.

Välja töötatud SA Innove karjääriteenuste keskuse poolt
[Õppe- ja karjäärinõustamise programmi](#) raames.

1.1 Teadmised, oskused, hoiakud.

Teoreetilised või faktidel tuginevad teadmised on seotud järgmiste teemadega:

Eneseateadlikkus

Teadlik eneseanalüüs. Oma ressursside avastamine ja kasutamine. Arenguvajaduse ja -võimaluste määratlemine. Eneseanalüüsi komponendid. Huvid. Hobid. Oskused. Teadmised. Võimed. Isiksuseomadused. Iseloom. Väärtused, hoiakud. Temperament. Emotsioonid. Minapilt. Motivatsioon. Motivatsiooni mõjutavad tegurid. Õpimotivatsioon. Õpioskused ja õpistiil. Efektiivne õppimine. Töömotivatsioon. Vajadused. Unistused. Koostöö- ja suhtlemisoskus. Tulemuslikult ja tõhus suhtlemine. Meeskonnatöö. Vastutus. Enesehinnang. Enda ning teiste väärtustamine. Oma huvitegevuse, varasema õpi- ja töökogemuse analüüs. Saavutused. Ainealaste teadmiste ja õpiedukuse analüüs. Oma tugevuste ja nõrkuste kaardistamine. Kohanemist mõjutavad ja soodustavad isikuomadused, hoiakud ja harjumused.

Võimaluste analüüs

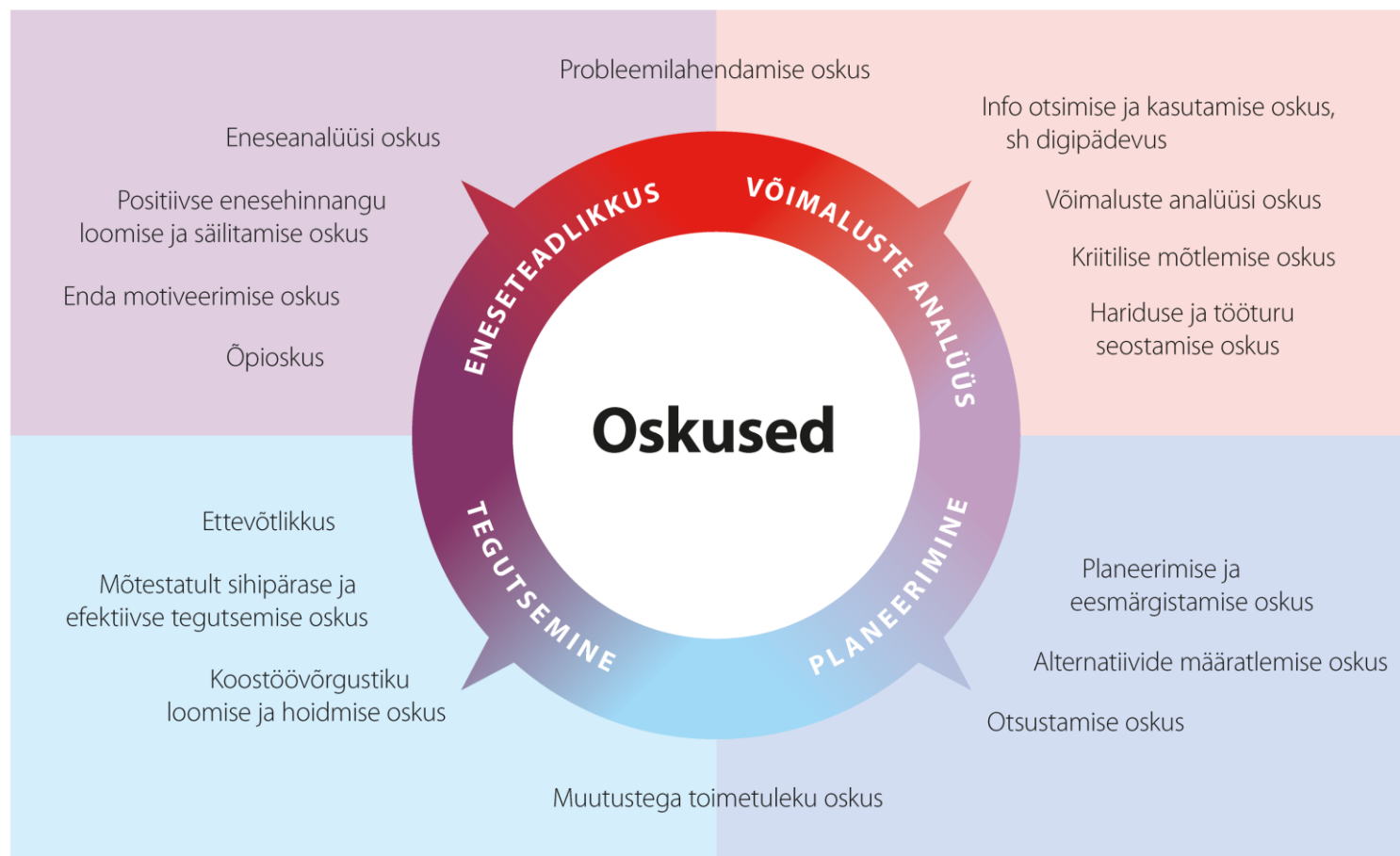
Karjääriinfo: elukutsed, ametid, haridusinfo. Info otsimine ja kasutamine Elukestev õpe. Haridussüsteem. Kutsevalifikatsioonisüsteem. Formaalharidus. Mitteformaalharidus. Erialad ja õppevaldkonnad. Eriala/valdkonna sisu. Kutseõppe liigid. Õppevormid Õppimisvõimalused pärast põhikooli, pärast gümnaasiumi, kutsekoolis, kõrgkoolis. Õppesuunad gümnaasiumis. Täiskasvanute gümnaasium. Sisseastumistingimused. Õppimine välismaal. Õpilasvahetusprogrammid. Toetused ja stipendiumid. Hariduse ja tööturu vahelised seosed. Majandusvaldkonnad. Ametid ja ametialad. Tööturg ja tööjõuturg. Tööturu nõudlus ja pakkumine. Tööturu trendid. Tööjõu vajaduse prognoos. Sotsiaalsete, demograafiliste, tehnoloogiliste, tööstuslike arengusuundade mõju töömaailmale. Tuleviku töökohad. Tulevikus vajaminevad oskused. Töökeskkond. Töö ja tervise seosed, tööohutus. Konkurents tööturul. Tööandjate ootused. Väärtuste loomine läbi töö, loovettevõtlus Ettevõtluse vormid. Töötamine välismaal. Ajateenistus kaitseväes. Tööga ja töötajatega seotud enamlevinud stereotüüpsed suhtumised ja müüdid, sh negatiivsed. Sooline võrdõiguslikkus töösuhetes.

Planeerimine

Karjäär ja sellega seotud mõisted. Karjääri kujundamine. Karjääristenaariumid. Karjääri seos elukestva õppega, muutustega maailmas, ühiskonnas. Elurollid. Edu ja ebaedu. Elulaad. Karjääriotsuste langetamise põhimõtted. Väärtuste mõju valikutele. Saavutusvajaduse, saavutamine. Karjääriotsuseid mõjutavad tegurid ja nende arvestamine. Probleemide ja takistuste kaardistamine. Eesmärgi seadmine. Alternatiivide kaardistamine ja nendega arvestamine. Otsustamine. Erinevad valikute tegemise ja otsustamise tehnikad. Karjääriplaan. Lühi- ja pikaajaline plaan. Töö ja eraelu ühitamine, isiklik heaolu. Tervisest tulenevate piirangute uurimine. Terviseriskid, stressi vältimine, vaimse ja füüsilise tervise hoidmine. Majanduslik toimetulek. Finantsplaneerimine. Õppimise ja töötamise ühitamine. Aja planeerimine. Haridustee planeerimine. Karjääriteenused, koostöö karjääripetsialistiga.

Tegutsemine

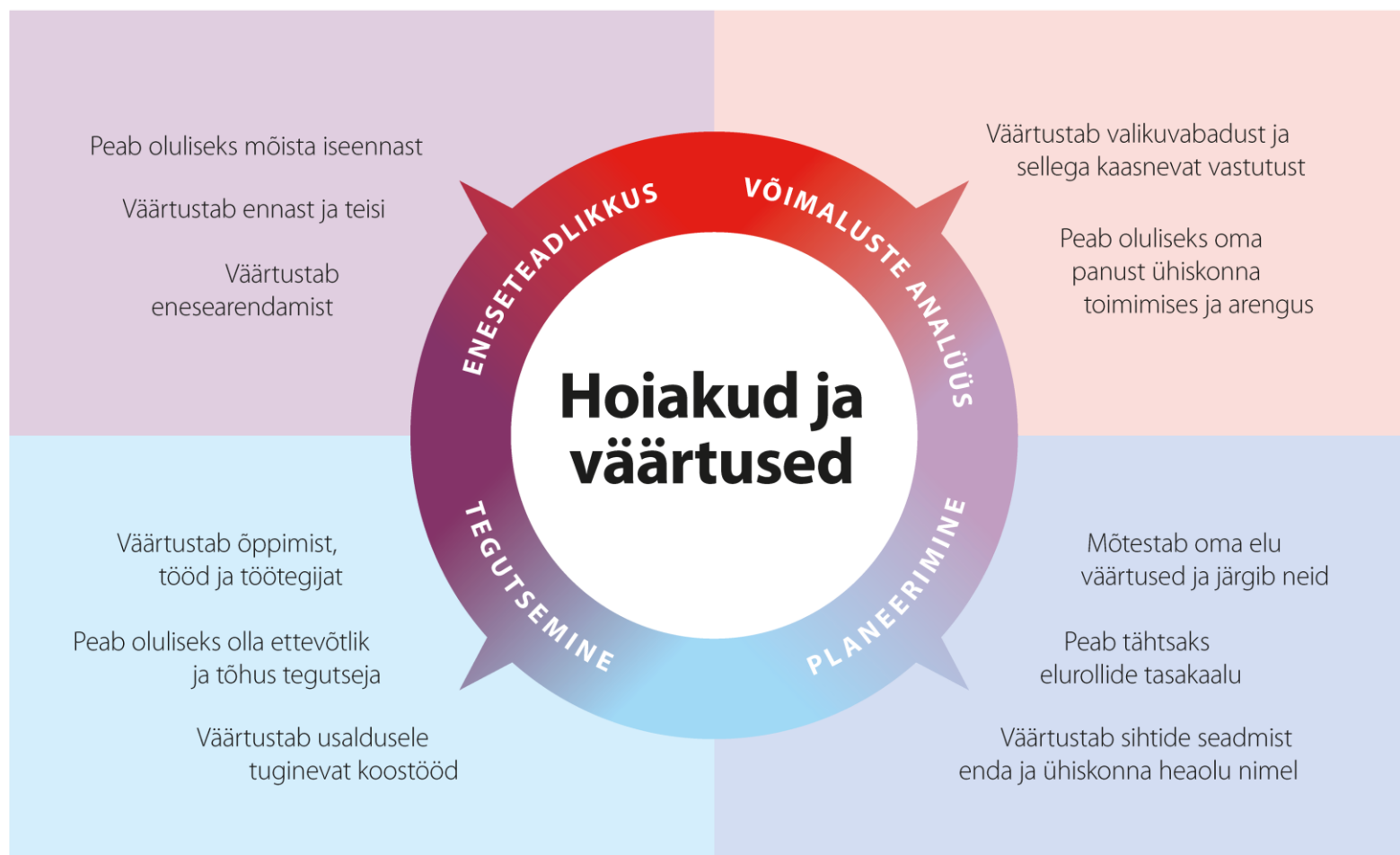
Tööõigust reguleerivad õigusaktid, töötaja õigused ja kohustused. Alaealiste töötamine, vastav seadusandlus. Tööleping. Palk. Erinevad töötamise viisid, vormid lepingud, sh lühiajalised. Praktikandina rakenduse leidmine. Õppeviisidil osalemine. Finantstoetuste võimaluste leidmine ja taotlemine. Ettevõtte külastamine. Töövarjupäev. Tudengivarjupäev. Õpilasena töötamise võimalused ja piirangud. Vabatahtlik töö. Tööotsing. Tööotsimise võimalused, infoallikad. Töötukassa teenused. Tööpakkumiste läbitöötamine. Kandideerimine. dokumendid: CV, motivatsioonikiri, kaaskiri. Kandideerimiseks valmistumine ja kandideerimine. Isiklik portfoolio, sh e-portfoolio Õppeasutusse sisseastumine. Imago digikeskkonnas, erinevate suhtluskanalite ja keskkondade kasutamine. Tööintervjuu. Tegevusstrateegia(te) väljatöötamine ja ellu viimine. Oma tegevuse ja arengu teadlik juhtimine. Meeskonnatöö. Ebaedu õppimine.

Karjääri kujundamise pädevuste mudeli on välja töötanud SA Innove Rajaleidja karjäärteenuste keskus 2016.a.

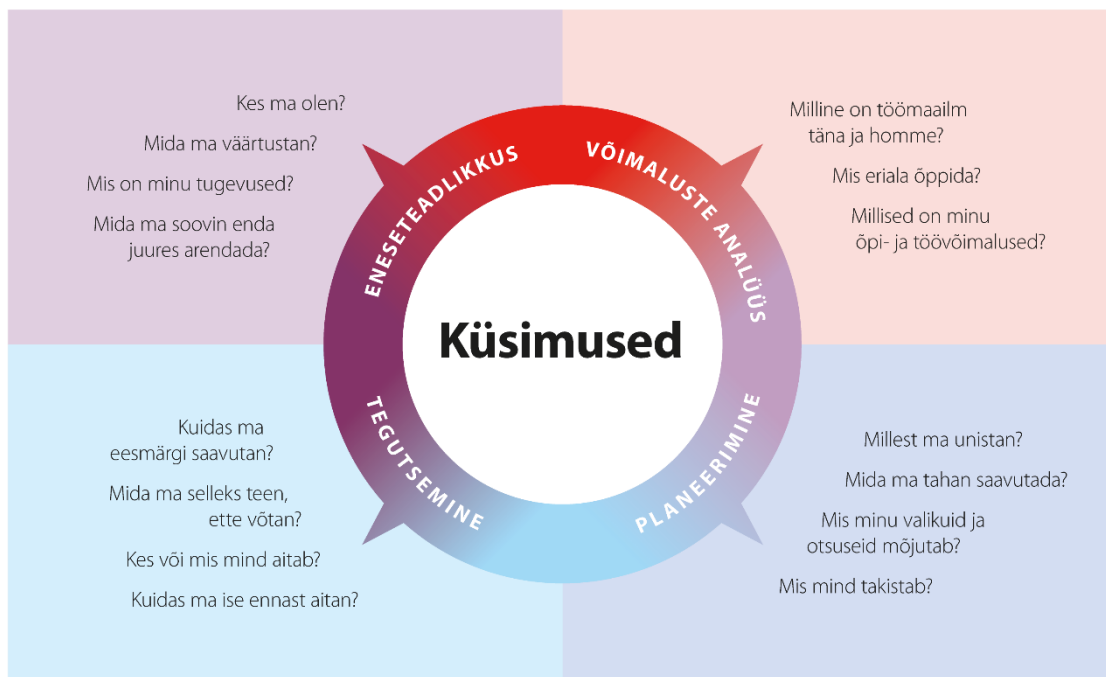

Välja töötatud SA Innove karjäärteenuste keskuse poolt
[Õppe- ja karjäärinõustamise programmi](#) raames.

1.2 Pädevuste arengut toetavad küsimused.

Näited küsimustest, millele inimene oma karjäärile mõeldes vastuseid otsib:

Karjääri kujundamise pädevuste mudeli on välja töötanud SA Innove Rajaleidja karjääriteenuste keskus 2016.a.

2. Karjääri kujundamise pädevuste kirjeldus

Pädevus	Pädevuse kirjeldus
Eneseteadlikkuse arendamine Õppija analüüsib oma väärtusi, võimeid, huvisid, teadmisi, oskusi, kogemusi ja isiksuseomadusi, selgitab välja oma tugevad küljed, et seostada neid realistlike õppimise ja töötamise võimalustega ning on vastutustundlik ja motiveeritud ennast arendama.	1.1 Eneseanalüüsi protsessi, komponentide, vahendite ja võimaluste tundmine.
	1.2 Enese tundmaõppimine läbi teadliku ja eesmärgistatud eneseanalüüsi. Eneseanalüüsi oskuste arendamine.
	1.3 Positiivse minapildi ja enesehinnangu kujundamine ja hoidmine.
	1.4 Elukestvas ja koostöises õppes osalemist toetavate õpioskuste arendamine ja motivatsiooni hoidmine.
Võimaluste analüüs Õppija mõistab hariduse ja tööturu vahelisi seoseid ning leiab, analüüsib ja oskab sihipäraselt kasutada haridustee ning töö- ja eraeluliste valikutega seotud asjakohast informatsiooni.	2.1 Töömaailma muutuste, tööturu üldise olukorra ja tulevikuproгноoside ning erinevate ameti- ja kutsealade tegevuste tundmine.
	2.2 Hariduse ja tööturu vaheliste seoste mõistmine ning õppimisvõimalustega seotud infoallikate tundmine.
	2.3 Enese vajadusest tuleneva haridus- ja töömaailma info kasutamine lühi- ja pikaajalise haridustee ja tööelu kavandamiseks.
Planeerimine Õppija mõistab, milliste erinevate teguritega on tal vaja arvestada oma karjääri planeerides, määratleb enesekohased alternatiivsed võimalused, sõnastab eesmärgid ning langetab teadlikud otsused.	3.1 Karjääri disainimise ¹ ja juhtimise olemuse ja põhimõtete mõistmine ning oma eraelulisele ja tööalasele karjäärile tähenduse loomine.
	3.2 Oma haridustee jätkamise ja/või tööalase rakenduse alternatiivsete võimaluste määratlemine, seostades ameti-, kutse- või erialanõudeid eneseanalüüsi tulemustega.
	3.3 Üldiste sihtide seadmine ning lühi- ja/või pikaajalise tegevuskava välja töötamine oma isiklike ning haridus-, kutse- ja ametialaste eesmärkide saavutamiseks.
Tegutsemine Õppija algatab ja viib ellu tegevusi erinevate elurollidega seotud eesmärkide saavutamiseks, positiivsete ja toimivate suhete loomiseks ja hoidmiseks ning haridusteele või tööle asumiseks ja seal püsimiseks.	4.1 Tööturгу reguleerivate õigusaktide ning töötamise ja tööotsimise võimaluste tundmine.
	4.2 Kandideerimine õpingutele ja/või tööle, sh vabatahtlikuna töötamisega, vahetusõpilaseks olemisega, huvialaga seonduvalt.
	4.3 Praktilise õpi- ja töökogemuse omandamine, vajadusel oma käitumise, harjumuste, eesmärkide ja tegevuste korrigeerimine.

¹ Life-Design Counseling Manual. Mark L. Savickas.

3. ÕPPIJA KARJÄÄRI KUJUNDAMISE PÄDEVUSTE ARENDAMINE ÕPPEPROTSESSIS: ÕPITULEMUSED

PÄDEVUS	Põhikooli I aste	Põhikooli II aste	Põhikooli III aste	IV tase – gümnaasium ja kutseõppeasutus
1. Eneseteadlikkuse arendamine: õppija analüüsib oma väärtusi, võimeid, huvisid, teadmisi, oskusi, kogemusi ja isiksuseomadusi, selgitab välja oma tugevad küljed, et seostada neid realistlike õppimise ja töötamise võimalustega ning on vastutustundlik ja motiveeritud ennast arendama.				
1.1 Eneseanalüüsi protsessi, komponentide, vahendite ja võimaluste tundmine.				
		Mõistab, miks ja millistes olukordades on oluline ennast analüüsida ning tunneb lihtsaid eneseanalüüsivahendeid.	Teab, milles seisneb tulevikuvõimalustele suunatud eneseanalüüs ja milliseid meetodeid kasutades saab ennast tundma õppida. Teadvustab eneseanalüüsi komponente: võimeid, oskusi, teadmisi, väärtusi, hoiakuid, vajadusi, emotsioone jne.	Mõistab, mida ja miks on ennast analüüsides oluline tähele panna seoses haridustee ja tööelu valikutega ning kasutab eneseanalüüsiks erinevaid meetodeid. Mõistab, kuidas teadlik eneseanalüüs toetab enda kogemustest, sh ebaõnnestumisest õppimist.
1.2 Enese tundmaõppimine läbi teadliku ja eesmärgistatud eneseanalüüsi. Eneseanalüüsioskuste arendamine.				
	Analüüsib erinevate õpi- ja mänguliste tegevuste kaudu ennast ja oma kaaslast.	Analüüsides erinevaid õpiolukordi ja suhtlemist kaaslastega teadvustab oma huvid, võimed ja soovid. Mõistab, et praegune õppimine ja huvitegevus võib olla seotud edasise haridustee ja tulevase tööga.	Mõistab, kuidas ainealased oskused ja teadmised ning õpioskused ja ettevõtlikkust toetavad omadused mõjutavad tema haridustee jätkamise võimalusi nii praegu kui tulevikus. Analüüsib oma isiksuseomadusi, emotsioone ja käitumist ning seostab neid erinevate elurollidega, sh haridus- ja tööelus.	Analüüsib oma emotsioone ja käitumist ning õpi-, suhtlemis- ja koostööoskusi ja mõistab, kuidas need mõjutavad tema erinevate elurollide täitmist, sh õppimist ja töötamist. Mõistab omavastutuse osa elu ja karjääri kujundamisel ning seostab oma isiksuseomadusi, arenguvajadusi ja püüdlusi tulevikuvõimalustega haridus- ja tööelus.
1.3 Positiivse minapildi ja enesehinnangu kujundamine ja hoidmine.				
	Märkab ja räägib sellest, mis temal ja kaaslastel hästi välja tuleb.	Märkab ja oskab esile tuua enda ja kaaslaste tugevusi. Oskab selgitada, miks on oluline hoida kaaslastega häid suhteid.	Mõistab, kuidas oma tugevuste teadvustamine toetab positiivset enesehinnangut ja eluga toimetulekut. On teadlik enda enesehinnangut mõjutavatest teguritest.	Kujundab teadlikult positiivset enesehinnangut, mis tugineb nii oma tugevatele külgedele kui ebaõnnestumistest õppimise kogemusele. Mõistab, kuidas positiivse enesehinnangu ja eneseusu säilitamise oskus mõjutab karjääri kujundamist.
1.4 Elukestvas ja koostöises õppes osalemist toetavate õpioskuste arendamine ja motivatsiooni hoidmine.				
	Saab aru, miks on vaja õppida ja tunneb rõõmu teadasaamisest ja oskamisest. Järgib koostegutsemise ja -õppimise reegleid ja mõistab, miks need on elus vajalikud.	Mõistab õppimise vajalikkust ja arendab oma õpioskusi. Keskendub õppeülesannete täitmisele, õpib nii üksi kui koos kaaslastega ja julgeb vajadusel abi küsida.	Mõistab, mida tähendab ja miks on kaasajal vajalik elukestev õppimine. Analüüsib oma õpioskusi, õpitegevust ja õpimotivatsiooni allikaid ning võtab vastutuse oma õpiharjumuste ja -hoiakute arendamisel. Analüüsib, kuidas õpi-, suhtlemis- ja koostööoskused on seotud erinevate ametitega tööturul.	Mõistab ja väärtustab elukestvat õpet kui elustiili muutuvast maailmast, täiendab ennast lähtuvalt püstitatud eesmärkidest, arenguvajadusest jne. Analüüsib oma õpitulemusi, senist õpikogemust ning oma arenguvajadust seoses lähemate ja kaugemate eesmärkidega karjääri kujundamisel. Mõistab, kuidas üldoskused, sh õpi-, suhtlemis- ja koostööoskused suurendavad konkurentsivõimet tööturul ja toimetulekut erinevate elurollidega.

PÄDEVUS	Põhikooli I aste	Põhikooli II aste	Põhikooli III aste	IV tase – gümnaasium ja kutseõppeasutus
2. Võimaluste analüüs: õppija mõistab hariduse ja tööturu vahelisi seoseid ning leiab, analüüsib ja oskab sihipäraselt kasutada haridustee ning töö- ja eraeluliste valikutega seotud asjakohast informatsiooni.				
2.1 Töömaailma muutuste, tööturu üldise olukorra ja tulevikuproгноoside ning erinevate ameti- ja kutsealade tegevuste tundmine.				
	Mõistab töö tegemise tähtsust ning saab aru, et palk on tasu tehtud töö eest. Teab oma pereliikmete töö sisu ja väärtust ning lähiümbruses tegutsevate ettevõtete tegevusvaldkondi.	Teadvustab töömaailma mitmekesisust ja mõistab, miks erinevate tööde tegemiseks on vaja erinevaid isiksuseomadusi, sh võimeid ja oskusi ning erialast ettevalmistust. Saab aru, miks erinevad tööd on vajalikud ja et iga töötegija on tähtis.	Mõistab töömaailma üldisi arengusuundi, Eesti majanduskeskkonda, erinevaid tegevusvaldkondi ja ameteid ning ettevõtlike vorme. Teab endale huvipakkuva töö- või kutseala valdkonna ameteid, nende tööde iseloomu, töötingimusi, nõudeid isiksuseomadustele, tervisele ja erialasele ettevalmistusele. Tunneb ära tööde ja töötajatega seotud müüte ja stereotüüpeid suhtumisi, väärtustab tööd ja töötegijat.	Mõistab, kuidas töömaailma üldised suundumused ning muutused maailmas ja Eesti majanduskeskkonnas mõjutavad tema karjääri. Omab esmaseid ettevõtlusalaseid teadmisi või kogemusi ning teadvustab ettevõtjaks olemist kui üht karjäärivõimalust. Mõtestab tööga seotud väärtuste ja hoiakute, sh soorollidesse suhtumise muutusi ühiskonnas ning seostab neid iseenda väärtuste ja valikutega. Tunneb endale huvipakkuvate kutsealade ameteid, nende tööde iseloomu, töötingimusi, nõudeid isiksuseomadustele, tervisele ja erialasele ettevalmistusele.
2.2 Hariduse ja tööturu vaheliste seoste mõistmine ning õppimisvõimalustega seotud infoallikate tundmine.				
	Saab aru, miks on vaja õppida ja kuidas oskused ja teadmised on seotud tööga kodus ja töö tegemisega ametis.	Mõistab, kuidas lisaks koolis õpitule ka huvitegevuse kaudu arendatud võimed, teadmised ja oskused toetavad igapäevaseid õpinguid ja on tööelus vajalikud.	Mõistab ühiskonna, hariduse ja tööturu vahelisi seoseid. Teab üleminekuvõimalusi Eesti haridussüsteemis ning leiab infot õppimisvõimaluste kohta Eestis ja väljaspool Eestit. Analüüsib, kuidas huvitegevuste ja muu koolivälise õppimise kaudu omandatu on seotud edasise õppimise ja erinevate kutse- ja töövaldkondadega.	Mõistab, kuidas ühiskonnas toimuvad muutused mõjutavad hariduse ja tööturu seoseid ning tunneb kutsekvalifikatsiooni süsteemi põhimõtteid. Tunneb üleminekuvõimalusi Eesti haridussüsteemis. Leiab infot õppimisvõimaluste kohta Eestis ja väljaspool Eestit.
2.3 Enese vajadusest tuleneva haridus- ja töömaailma info kasutamine lühi- ja pikaajalise haridustee ja tööelu kavandamiseks.				
	Otsib informatsiooni erinevate tööde kohta ja toob esile endale huvi pakkuvad.	Otsib ja analüüsib informatsiooni erinevate huvitegevuse võimaluste kohta ja leiab endale sobiva huvitegevuse. Otsib erinevatest allikatest informatsiooni endale huvi pakkuvate tööde ja ametite kohta.	Kasutab asjakohaseid hariduse ja tööturu infoallikaid ning analüüsib infot oma haridustee jätkamise võimaluste kohta. Põhjendab oma eelistusi haridustee jätkamisel ning kutseõppe eriala või gümnaasiumi õppesuuna valikul.	Kasutab asjakohaseid hariduse ja tööturu infoallikaid, analüüsib saadud infot iseendast ning ühiskonna vajadustest ja võimalustest lähtuvalt. Analüüsib asjakohase info põhjal alternatiivseid võimalusi õppimise ja töötamisega seotud valikute langetamiseks.
PÄDEVUS	Põhikooli I aste	Põhikooli II aste	Põhikooli III aste	IV tase – gümnaasium ja kutseõppeasutus
3. Plaani tegemine: õppija mõistab, milliste erinevate teguritega on tal vaja arvestada oma karjääri planeerides, määratleb enesekohased alternatiivsed võimalused, sõnastab eesmärgid ning langetab teadlikud otsused.				
3.1 Karjääri disainimise ja juhtimise olemuse ja põhimõtete mõistmine ning oma eraelulisele ja tööalasele karjäärile tähenduse loomine.				
	Saab aru, et muutused erinevates eluvaldkondades on pidevad ja märkab, kuidas need mõjutavad tema enda ja lähedaste elu.	Mõistab erinevate elurollide vahelist seost. Saab aru, mida tähendavad inimese sisemised muutused ja erinevatest teguritest tingitud välised muutused ning kuidas need mõjutavad elustiili. Saab aru, et ka temale ebasoodsate muutuste korral saab inimene ise midagi ette võtta oma olukorra parandamiseks.	Mõistab karjääri kujundamise põhimõtteid, eraelu ja töörollide vahelist seost ning töö- ja pereelu tasakaalus hoidmise olulisust. Saab aru, et oma karjääri kui elukestva arengu kujundamine omab erinevate inimeste jaoks erinevat tähendust. Mõistab, et karjääri planeerides ja kujundades kannab inimene vastutust nii iseenda kui ühiskonna ees.	Mõistab oma isikliku karjääri tähendust ja mõtestab karjääri kujundamist kui jätkuvat otsuste tegemise protsessi. Mõistab töö- ja pereelu tasakaalus hoidmise olulisust ja võimalusi selle saavutamiseks. Mõistab, et karjääri planeerides ja kujundades kannab inimene vastutust nii iseenda kui ühiskonna ees.
3.2 Isiksuse eelduste ja ameti-, kutse- või erialanõuete vastavuse analüüsile tuginevalt oma haridustee jätkamise ja/või tööalase rakendamise alternatiivsete võimaluste määratlemine.				
	Saab aru, et inimesed valivad kogu elu jooksul erinevate võimaluste vahel.	Saab aru, et inimeste valikuid mõjutavad erinevad tegurid ja alati on võimalus valida erinevate alternatiivide vahel. Saab aru, et samade eelduste puhul võivad sobida erinevad ametid ja haridusteed. Mõistab, et huvi teatud õppeainete vastu ja omandatud teadmised ja oskused võivad mõjutada alternatiive haridusteel ja tööelus.	Mõistab, millised tegurid mõjutavad tema valikuid ja millega on vaja arvestada otsuste langetamisel lühemas ja pikemas perspektiivis. Teab ja kasutab erinevaid otsustamise mudeleid ning endale sobivaid alternatiivide määratlemise viise. Mõistab, kuidas isikuomadused, ainealased ja muud teadmised, oskused ja hoiakud on seotud oma haridustee jätkamise konkreetsete võimalustega.	Mõistab, millised tegurid mõjutavad tema valikuid ja millega on vaja arvestada otsuste langetamisel lühemas ja pikemas perspektiivis. Teab ja kasutab erinevaid otsustamise mudeleid ja endale sobivaid alternatiivide määratlemise viise. Kirjeldab edasise haridustee ja tulevase töö alternatiivseid võimalusi, tuginedes oma seniste õpingute ja töökogemuse käigus kujunenud teadlikkusele iseendast.
3.3 Üldiste sihtide seadmine ning lühi- ja/või pikaajalise tegevuskava välja töötamine oma isiklike ning haridus-, kutse- ja ametialaste eesmärkide saavutamiseks.				
	Näeb seoseid oma igapäevaste tegevuste kavandamise, tegutsemise ja tulemuste vahel.	Saab aru, kuidas õppimine, huvid ja meelistegevused on seotud üldiste sihtide saavutamisega. Seab endale õppimisega seotud eesmärgid ja oma haridustee jätkamise üldised sihid.	Koostab esmase ülemineku- ja karjääriplaani, arvestades erinevate tegurite mõju oma tulevikutsenaariumile ja karjääriotsustele. Valib individuaalsetele eeldustele sobiva haridustee, õppesuuna või eriala, pidades silmas alternatiivseid võimalusi. Teab, miks võib olla kasulik arutada oma tulevikuplaane kaaslastega ja pöörduda abi saamiseks karjäärispetsialisti poole.	On teadlik oma isiklikest vajadustest, väärtustest, motiveerivatest teguritest, eesmärkidest ning erinevate tegurite koostmõjust karjääriotsustele. Mõistab haridus-, kutse- ja ametialaste eesmärkide olemust ja omavahelist seotust. Koostab isikliku lühi- ja pikaajalise karjääriplaani ja püüdleb teadlikult seatud eesmärkide poole.

				Teab, miks võib olla kasulik arutada oma tulevikuplaane kaaslastega ja pöörduda abi saamiseks karjääripetsialisti poole.
PÄDEVUS	Põhikooli I aste	Põhikooli II aste	Põhikooli III aste	IV tase – gümnaasium ja kutseõppeasutus
4. Tegutsemine: õppija algatab ja viib ellu tegevusi erinevate elurollidega seotud eesmärkide saavutamiseks, positiivsete ja toimivate suhete loomiseks ja hoidmiseks ning haridusteele või tööle asumiseks ja seal püsimiseks.				
4.1 Tööturгу reguleerivate õigusaktide ning töötamise ja tööotsimise võimaluste tundmine.				
	Teab, et töötamisel on töötajal õigused, kohustused ja piirangud.	Teab, et seadused reguleerivad töötajate kohustusi, õigusi ja piiranguid, sh alaealistele lubatud töötamist. Mõistab, et seadused kaitsevad alaealise huve, lubades tal teha ea- ja jõukohast tööd tervist säästvates tingimustes.	Mõistab töösuhteid reguleerivate õigusaktide ja töölepingu tähtsust ning tunneb alaealiste töötamisega seotud nõudeid. On teadlik erinevate töödega seotud tervisenõuetest ja terviseriskidest ning oma vastutusest hoida töötades nii enda kui teiste tervist.	On teadlik töötamise ja ettevõtlusega seotud seadusandlusest, sh oma õigustest ja kohustustest nii töötaja kui tööandjana. Oskab kasutada asjakohaseid infoallikaid töö leidmiseks ja kasutab vajadusel karjääripetsialisti abi. Tunneb erinevate töödega seotud tervisenõudeid ja -riske ning on teadlik oma vastutusest hoida töötades nii enda kui teiste tervist.
4.2 Kandideerimine õpingutele ja/või tööle, sh vabatahtlikuna töötamisega, vahetusõpilaseks olemisega, huvialaga seondult.				
	Oskab esitleda oma tugevusi.	Saab aru, et kandideerimine tähendab oma soovide ja eelduste esitlemise oskust millegagi tegelemiseks. Oskab erinevates olukordades välja tuua oma need tugevused, mis näitavad tema vastavust kandideerimise tingimustes esitatud nõuetele.	Saab aru kandideerimisprotsessi olemusest ja etappidest ning oskab võrrelda enda vastavust konkursil esitatud nõuetega. Koostab kandideerimiseks vajalikud dokumendid, tuues esile enda eeldused ja sobivuse tõendajad. Oskab kandideerimisel ennast esitleda ja käituda hea tava kohaselt.	Saab aru kandideerimisprotsessi olemusest ja etappidest ning oskab võrrelda enda vastavust konkursil esitatud nõuetega. Koostab kandideerimiseks vajalikud dokumendid, tuues esile enda eeldused ja sobivuse tõendajad. Oskab ennast argumenteeritult esitleda ja käitub kandideerimisel heade tavade kohaselt.
4.3 Praktilise õpi- ja töökogemuse omandamine, vajadusel oma käitumise, harjumuste, eesmärkide ja tegevuste korrigeerimine.				
	Teeb ea- ja jõukohast tööd koolis ja kodus. Tunneb rõõmu töö tegemisest ja selle tulemusest.	Teeb ea- ja jõukohast tööd kodus ja väljaspool. Analüüsib saadud kogemusi ja oskusi ning seda, kuidas ta ennast tundis kaaslastega koos tegutsedes.	Teeb ea- ja jõukohast tööd kodus ja väljaspool. Analüüsib oma töökogemust ja toob esile, mis talle selle töö juures meeldis ja mis mitte, mida õppis või enda kohta teada sai. Analüüsib isiklikku õppimise ja/või töötamise kogemust, pidades silmas eduelamusi, tööväärtusi, emotsioone, käitumist ning koostööoskusi.	Omandab erinevaid õpi- ja töökogemusi ning seostab neid oma eesmärkidega. Analüüsib isikliku õppimise ja töötamise kogemuse eduelamusi ja ebaõnnestumisi ning sellele tuginevalt loob seoseid oma alternatiivsete karjäärivõimalustega. Analüüsib oma õppimise, töötamise, kandideerimise kogemusi karjääri kujundamise oskuste aspektist lähtuvalt ning teadvustab oma arengu või eesmärkide täpsustamise vajadust.

Mudeli korrigeerimine 29.12.2017 sisaldas keeleteoimetamist ja 2017.a. mudeli rakendamist praktikas testinud koolide ettepanekute põhjal tehtud parendusi.

Mudeli väljatöötamist ja selle rakendamist toetavate materjalide koostamist juhib SA Innove karjääriõppe peaspetsialist Mare Lehtsalu.